

Дзюбка І.С., д.і.н., проф.

(Київ, Держ.техн.ун-т архітектури й будівництва),

Лопатєва Д.Т., к.філос.н., доцент

(Київ, НаУКМА)

ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВОЇ ГРОМАДСЬКОСТІ КИЄВА ПО ВІДРОДЖЕННЮ КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ

Сьогодні, коли сталася справедливості великої історичної ваги - відновлена діяльність Києво-Могилянської академії, багато і слушно пишеться про значення цього освітнього і наукового осередку, визначного духовного центру православного світу. Знайшлися і такі, хто видає себе за найперших і найреволюційніших діячів щодо акції відновлення Академії, замовчуючи чи навмисне забувши про тих, хто вніс вагому лепту в цю визначну для незалежності України подію.

На жаль, у виданнях, конференціях, громадських заходах, що присвячувались відновленню діяльності Києво-Могилянської академії, навіть не згадувалось про діяльність наукової громадськості Києва у 60-70 рр., про відзначення 350-річного ювілею з дня заснування Академії, про боротьбу за збереження будівель, які належали КМА і яким загрожувало знищення, та ін. І це чиниться тоді, коли залишилися ще учасники тієї діяльності, які віддали багато сил і розуму за те, щоб нинішні студенти навчалися в тих будівлях, в яких майже півтора століття одержували широку освіту, ставали творцями літературних, мистецьких, історичних, філософських творів їх попередники XVII-XVIII ст., що стали гордістю України і прославили її у віках. У січні 1969 р. керівництво Військово-політичного училища Міністерства збройних сил СРСР звернулось з листом до Ради Міністрів УРСР з вимогою дозволити надбудувати головний корпус КМА для потреб училища, а також побудувати на території колишньої Академії господарчі приміщення. Міське товариство охорони пам'яток (голова - проф. К.Стецюк) доклало великих зусиль до того, щоб довести хибність такого рішення. Товариство доручило проф. І.О.Гуржію, К.Г.Гуслистому, І.С.Дзюбку, В.А.Дядиченко, Ф.П.Шевченку ґрунтовно вивчити історичні документи. На їх основі була складена записка, в якій переконливо доводилось значення надзвичайної ваги садиби колишнього "Київського братства" й архітектурного ансамблю Києво-Могилянської академії. Записку підписав також ректор

Київського університету акад. І.Т.Швець. На спеціальне засідання правління Київського товариства охорони пам'яток були запрошені представники міських державних установ, а також вчені-архітектори, письменники та ін. Записка була схвалена і передана ЦК КПУ та Раді Міністрів УРСР. Тривала боротьба за збереження архітектурного ансамблю будівель, що належав КиєвоМогилянській академії, закінчилася перемогою наукової громадськості Києва.

У 60-70 рр. наукова громадськість активно діяла по відзначенню 350-річного ювілею Києво-Могилянської академії. Визначення дати ґрунтувалось на двох історичних документах, жалуваних грамотах Ієрусалимського патріарха Феофана від 17 і 26 травня 1620 року Київському братству, в яких дозволялось братству мати школу на вищих засадах. Документи зберегли також відомість про Йова Борецького як першого ректора цієї школи. Вчені Київського університету ім.Тараса Шевченка та Інституту історії України АН УРСР запропонували таким чином відзначити 350-річчя з дня заснування першого вищого навчального закладу в Україні і започаткування вищої освіти в Радянському Союзі. Пропозиція була схвалена найвищими інстанціями республіки, але не знайшла підтримки з боку Міністерства вищої освіти СРСР. Між тим в Україні була розгорнута робота: видання ряду праць з проблем філософської спадщини вчених Києво-Могилянської академії (Інститут філософії), збірника наукових праць "Роль Києво-Могилянської академії в культурному єднанні слов'янських народів" (Відп. ред. В.М.Русанівський. Наукова думка, 1989). На кафедрі історії західних та південних слов'ян Київського університету (зав.каф.проф.І.С.Дзюбко) була відкрита аспірантура з проблем історії Києво-Могилянської академії. Перша аспірантка З.І.Хижняк успішно її закінчила, підготувала і захистила дисертацію, а також видала дві монографії з історії Академії. Вченими істориками університету (В.А.Дядиченко, І.С.Дзюбко, В.А.Жебокрицький, П.А.Лавров, М.І.Марченко, В.І.Стрельський) була підготовлена історична довідка про діяльність Києво-Могилянської академії. Ними також був розроблений проект Постанови Уряду України про проголошення садиби Братства й Академії державним культурно-історичним заповідником з метою патріотичного, культурного і естетичного виховання громадян.

У зв'язку з підготовкою до 125-річного ювілею Київського університету ім. Т.Г.Шевченка була також розгорнута діяльність по поширенню знань з історії Києво-Могилянської академії. В тематику Народного університету охорони пам'яток історії та культури (ректор - проф. І.С.Дзюбко) було включено цикл лекцій з історії КМА, які користувалися великою популярністю серед населення. Студентами історичного та філологічного факультетів КДУ

було написано ряд дипломних праць. Знайшла своє відображення Академія і в першому підручнику з “Історії Західних та Південних Слов’ян” (за ред. проф. І.С.Дзюбка, В.А.Жебокрицького, А.Ф.Кизченка), виданому українською мовою у 1964 р.

Діяльність наукової громадськості Києва 60-70-х рр. відіграла важливу роль у відродженні Києво-Могилянської академії, яка не може стати забутою. Ще живуть учасники цієї діяльності і роблять все для відродження України як незалежної держави.

Оксана Пахльовська О.Є-Я.

(Київ, Ін-т літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України,
Римський ун-т)

РОЛЬ КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ В СТАНОВЛЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОБУТНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

ФЕНОМЕН Академії як об’єкт численних інтерпретаційних аберацій.

СТАТУС і функції Академії очима “зовнішньої” традиції (осмислення її ролі в російській, радянській та західній науці).

ЕВОЛЮЦІЙНА ПАРАДИГМА: “доперереяславський”, “післяперереяславський”, “мазепинський” та “післямазепинський” періоди розвитку Академії.

ШЛЯХ від інтелектуального центру православно-слов’янського світу до русифікованого осередку теологічної схоластики: причини та форми інволюції Академії.

УНІКАЛЬНІСТЬ Академії - цитаделі західноєвропейської науки, в контексті православно-слов’янської культури.

КОНФЕСІЙНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ як виняткова ознака українського православ’я.

РУЙНАЦІЯ непроникності “візантійського” ареалу, “еретичний” і конструктивний симбіоз західної та східної цивілізацій у стінах “слов’янських Афін”.

СИНКРЕТИЧНИЙ ХАРАКТЕР взаємодії релігії та ідеології в українській культурі XVII ст.

КУЛЬТУРА в лабіринті політики: від “віри батьків” до “віри в православного царя”.

КОНФЛІКТ між церквою, яка з втратою автономії дедалі більше ідентифікує себе з наднаціональною “православною батьківщиною”, та народною культурою, яка через “низове бароко” кидає виклик узагальненим нормативам.